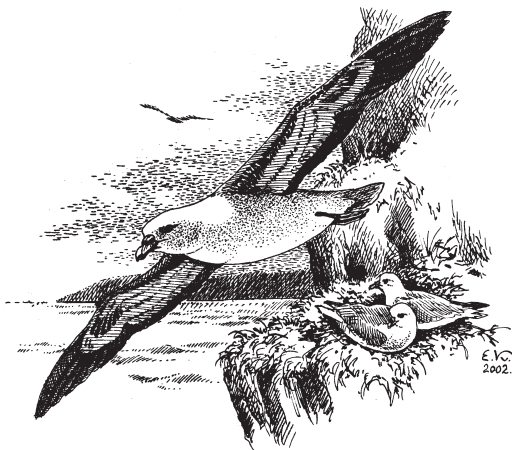

Havhest

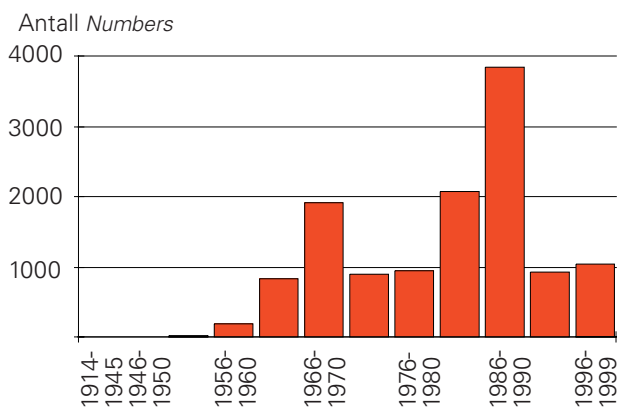
Fulmarus glacialis

Northern Fulmar

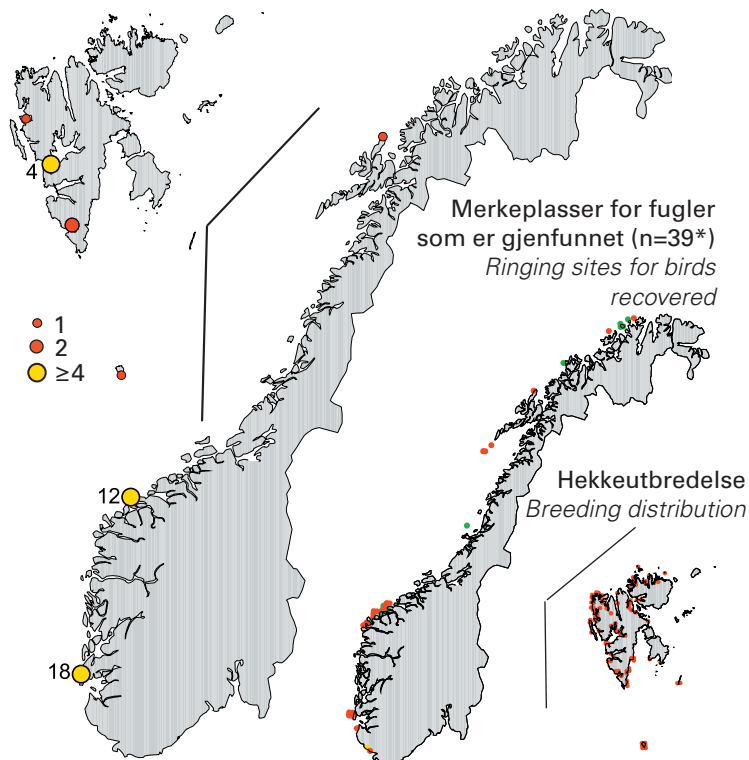

Havhestene tilbringer det meste av livet på vingene. Over åpent hav. Som regel oppholder de seg ikke nærmere enn et par kilometer fra land, unntatt i hekketiden eller når de besøker hekkeplassene. Arten er knyttet til nordlige farvann og påtreffes oftest mellom 40-50°N og iskanten. Havhesten er en hardfør fugl som er å se i arktiske strøk så lenge det er vann i nærheten. Nord i Atlanterhavet finner vi underartene *glacialis* i høyarktiske områder og *auduboni* lenger sør, og i Stillehavet *rodgersii*. Alle underartene forekommer i en mørk og en lys form, hvor den mørke dominerer lengst i nord og den lyse i sør.

Hekkebestanden på Svalbard er antatt å ligge mellom 100 000 og 1 000 000 par (Mehlum & Bakken 1994, Bakken & Gavrilov 2000), hvorav bestanden på Bjørnøya er anslått til 50 000-60 000 par (van Franeker & Luttik 1981). Antall og utbredelse har økt i den sørlige delen av utbredelsesområdet de siste 200 årene. På det norske fastlandet hekket arten første gang

Merkinger fordelt på ulike perioder (n=12 815).
Numbers of birds ringed in different periods.

*Omfatter ikke merkinger i åpent hav. Excluding ringing at sea.

i 1920, men har siden etablert kolonier langs kysten fra Rogaland til Finnmark. Bestanden synes fortsatt å være i vekst, og i dag er den på omkring 7000 par. Verdensbestanden er anslått til 4-6 millioner par.

Havhesten besøker ofte hekkeplassene allerede på ettervinteren, og fortsetter også med dette etter hekketiden. I mytetiden, i august-oktober, holder de seg helst lengre fra land (Fisher 1952).

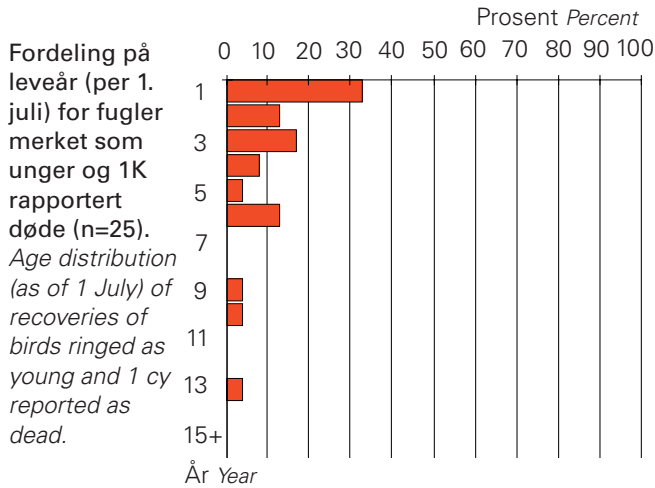
Merkedata

Merkingen økte fra 1950-tallet og fram til slutten av 1960-tallet, hvor det var en topp. Den nådde et nytt maksimum på siste halvdel av 1980-tallet, da det ble merket mange havhester i havet utenfor Sør-Norge og på Tampen nord og øst for Shetland.

Gjenfunnsdata

Det er 37 gjenfunn fra fugler (36 individer) merket i Norskehavet og Barentshavet, men merkeplassene for disse er ikke vist på merkekartene ovenfor (se forøvrig gjenfunnskart). Fugler, stort sett unger, merket på hekkeplassene utgjør også en stor del av gjenfunnene, på Runde i Møre og Romsdal (12) og på Ferkingstadøyene (15) og Urter (3) i Rogaland. Det er seks gjenfunn av voksne fugler merket på Svalbard.

Ungemerkeede fugler med gjenfunn er alle merket i kolonier i Sør-Norge (Runde, Urter og Ferkingstadøyene). Bare 13 gjenfunn er fra nord for 63°N. Over 1/3 av gjenfunnene ble rapportert på 1980-tallet og 1/4 på 1990-tallet. Dette skyldes det store antallet fugler merket på 1980-tallet. Hele 52 av gjenfunnene er fra fugler merket mellom 1980 og 1988. Bare én fugl er kontrollert mer enn én gang.

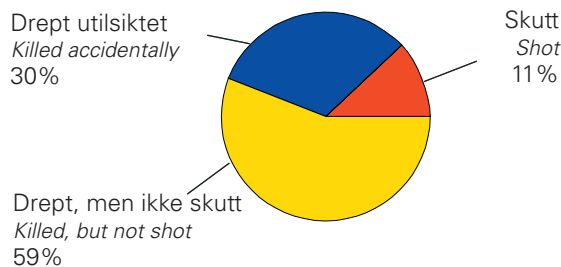

Fordelingen på leveår tyder på at arten har en høy levealder. Andel døde fugler i det første leveåret er svært lav. De fleste skutte og andre menneskedrepte fugler er tatt for å spises, minst 14 av 19 skutte og drepte fugler. Dette er dermed den viktigste dødsårsak med 52% av fuglene med kjent dødsårsak. Av åtte drept utilsiktet er seks tatt i fiskeredskap og to døde på grunn av oljesøl.

Forflytningsmønstre

Gjenfunnene tyder på at både unge og gamle fugler kan forflytte seg over store avstander, og de synes å bruke det meste av den isfrie delen av Nord-Atlanteren. Hele 70,3% (52 av 74) hadde forflyttet seg mer enn 300 km fra merkestedet og 40,5% (30 av 74) mer enn 600 km. Hos fugler som hekker i tempererte og subarktiske strøk holder i følge Palmer (1962) de voksne fuglene seg hele året innenfor en radius av vel 300 km fra hekkeplassen, mens Macdonald (1977) oppgir at voksne fugler ble funnet i snitt 750 km (35-2800 km) fra koloniene om vinteren og 375 (35-810 km) om sommeren. I vårt materiale var seks av ni gjenfunn fra fugler minst i sitt 7. kalenderår og merket i hekkekoloni i Sør-Norge, gjort mer enn 300 km fra kolonien, den lengste 654 km unna.

Gjennomsnittsposisjonen for vinterhalvåret (september-mars) ligger lenger nord enn for sommermånedene (juni-juli), og gjennomsnittsposisjonen for august ligger lenger vest enn vårmånedene (april-mai). Det første er lettest å forklare, men antallet gjenfunn er uansett lite.

Dødsårsaker hos fugler rapportert døde (n=27).
Causes of death for birds reported as dead.

Gjenfunnsfakta Recovery statistics:

Totaler Totals:

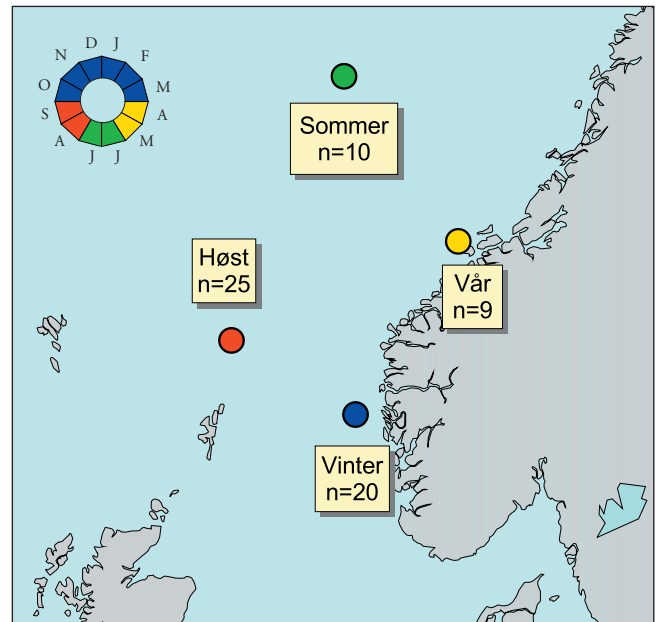
Antall ringmerket Ringed	12 815
Gjenfunn, alle Recoveries, all	81
Gjenfunn, brukt Recoveries, used	75
Gjenfundne individer Recovered individuals	74 (0,6%)
Gjenfunn merket som reirunger Recoveries ringed as nestlings	26
Kontrollert levende Controlled alive	20 (26,7%)
Rapportert døde Reported as dead	55 (73,3%)
Funn i Norge Recoveries in Norway	15 (20,0%)
Funn på havet Recoveries at sea	28 (37,3%)

Gjennomsnitt Means

Tid, alle Interval, all	3 år 0 mnd (n=62)
Tid, reirunger Interval, nestlings	3 år 1 mnd (n=18)
Tid, andre Interval, others	3 år 0 mnd (n=44)

Ekstremer Extremes:

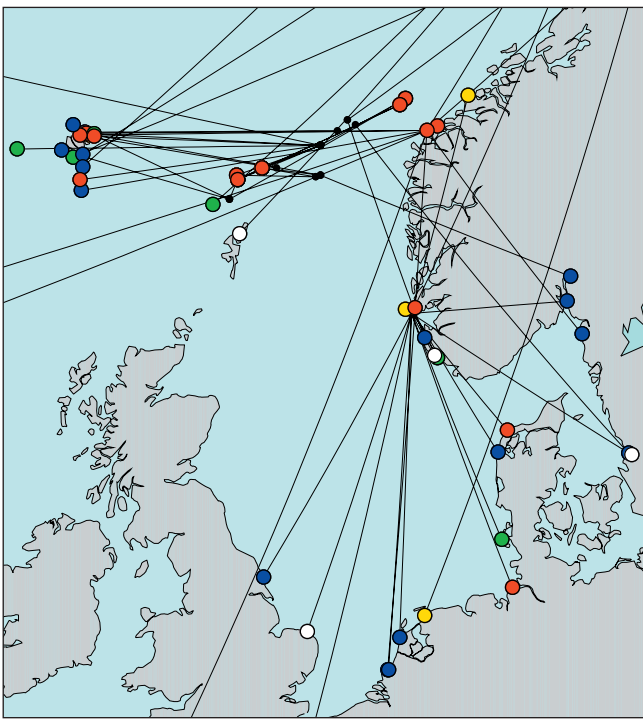
Høyeste alder Oldest bird	12 år 11 mnd
Høyeste hastighet Highest speed	29 km/d
Lengste avstand Longest distance	3502 km
Sørligste gjenfunn Southernmost recovery	Frankrike (43°36'N)
Vestligste gjenfunn Westernmost recovery	Nord-Atlanteren (52°41'W)

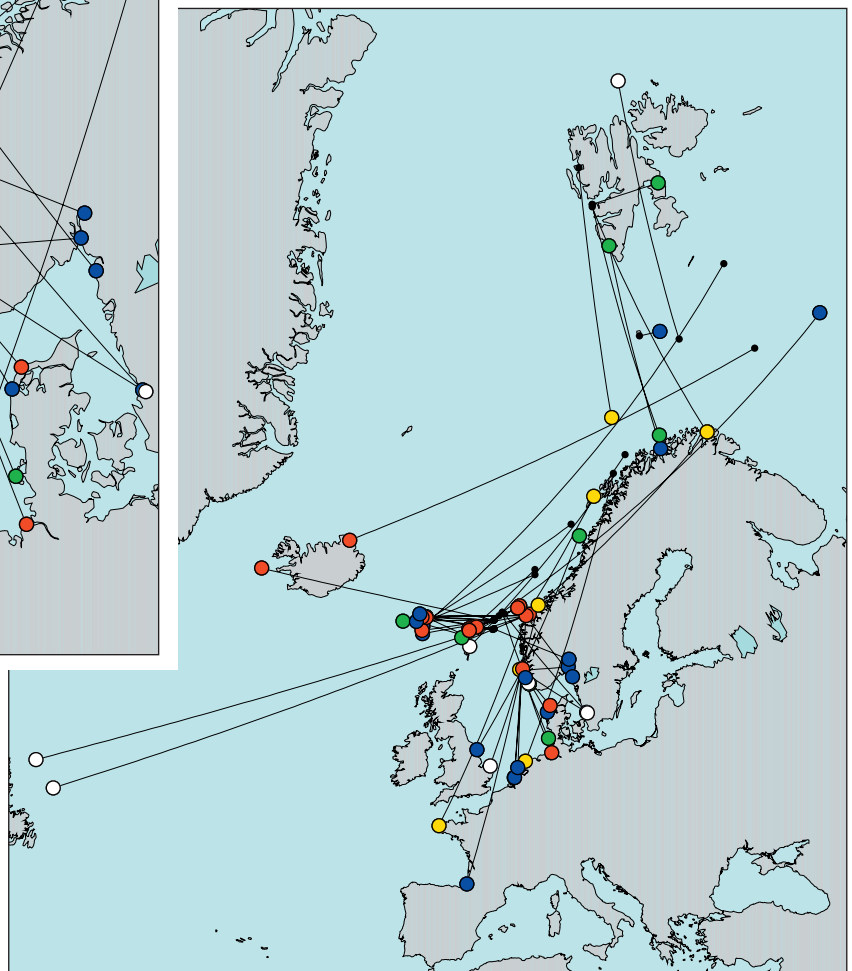
Gjennomsnittsposisjoner for gjenfunn fordelt på sesonger (n=64).
Mean positions for all recoveries divided by season.

Selv om det norske gjenfunnsmateriale er forholdsvis lite, kan det synes som om det er ungfuglene som forflytter seg lengst. Dette er også i overensstemmelse med Macdonald (1977) som viser at ungfugl (1.-3. kalenderår) holder seg langt borte fra hekkekoloniene hvor de ble klekt, men at avstanden til koloniene deretter avtar. Hvis vi ser på våre ungemerkede havhester hadde 13 ungfugler gjenfunnet i sitt første og andre leveår forflyttet seg i gjennomsnitt over 1000 km, mens 10 fugler i sitt tredje til sjette leveår hadde forflyttet seg i gjennomsnitt omkring 500 km, og fire fugler gjenfunnet i sitt syvende leveår eller eldre 278 km. I tillegg ble to voksne fugler gjenfunnet på hekkeplassen, hvis vi regner fuglene som voksne fra og med det syvende leveåret.

Flest gjenfunn er det fra Færøyene, langs norskekysten og sørover i Nordsjøen. To gjenfunn fra havet utenfor Newfoundland og to fra områdene ved Island, tyder på at norske fugler kan streife over store deler av Nord-Atlanteren gjennom året. Fuglene merket på Svalbard synes å holde seg lengre nord, og er ikke gjenfunnet sør for Finnmark. Av 15 gjenfunn ved Færøyene var 12 merket til havs på Tampen og omliggende havområder og tre på Runde. Havhest som hekker i arktiske strøk oppholder seg trolig hele året lengre mot nord enn fugler som hekker i sørligere områder. Fem hekkende fugler påsatt saltellitsender på Svalbard trakk til områder vest for Novaja Semlja, rundt Bjørnøya og ut i Grønlandshavet (Bakken & Gavriilo 2000, F. Mehlum, pers. medd). Tre satelittmerkede fugler fra Nordøst-Grønland gikk mest langs iskanten, men én dro helt til Bjørnøya (Falk & Møller 1995).

Gjenfunn med linjer fra merkeplassene rapportert fra Norskehavet og Nordsjøen. Utsnitt av kartet til høyre.
Recoveries with traces from the ringing sites reported from the Norwegian Sea and the North Sea. Section of map to the right.

Alle gjenfunn med linjer fra merkeplassene (n=74)
All recoveries with traces from the ringing sites

Summary:

The Northern Fulmar breeds in Norway mostly in Svalbard, where the population is estimated at 100 000-1 000 000 pairs; of these 50 000-60 000 on Bjørnøya. They first bred on the mainland in 1920, and now an estimated 7000 pairs nest in several colonies along the coast from Rogaland to Finnmark.

Of a total of 12 815 ringed Fulmars, we have only 75 recoveries, but these indicate that the Fulmars, both young and old, can move over considerable distances. As many as 71% of the recovered Fulmars had moved more than 300 km, and 41% more than 600 km. Although there are relatively few recoveries, it appears that the young Fulmars make the longest movements; 13 ringed as young and recovered in their first or second year had moved a mean distance of more than 1000 km; 10 birds in their third to seventh year had moved a mean of about 500 km, and four aged at least seven years had moved a mean of 278 km.

Most recoveries are from the Faroes, the Norwegian coast and the North Sea. However, two recoveries from the sea off Newfoundland, and two from Iceland, indicate that Fulmars can stray over most of the ice-free parts of the North Atlantic. Those ringed in Svalbard seem to remain further north, and none of these have been recovered south of Finnmark.